

Bevezetés

Az EMLA Egyesület az utóbbi évek során több olyan ügyben vállalt jogi tanácsadást és képviseletet, melyekben a környezeti érdekek érvényesülésének nehézségei az adott település vagy az érintett természetes személy ügyfél hátrányos gazdasági, társadalmi helyzetéből fakadtak. Tapasztalataink szerint az elmaradott térségekben levő, gazdaságilag kevésbé fejlett kistelepülések lakosai kiszolgáltatottabbak a környezetkárosító tevékenységet gyakorlókkal, beruházókkal szemben.

Általános tapasztalatok

Egy hátrányos helyzetben lévő településnek elemi érdeke, hogy ösztönözze kereskedelmi, szolgáltató és ipari beruházások megvalósítását bevételeinek növelése, munkahelyteremtés és a lakosság megtartása érdekében. A helyi önkormányzat és szervei gyakran hajlamosak elnézők lenni, hiszen semmiképpen sem kívánják környezetvédelmi igények hangoztatásával elriasztani a beruházót, aki/amely éppen ezt használja ki és a többletköltségek elkerülése érdekében olyan régiókat céloz meg, ahol több engedékenységre számíthat.

A környezetveszélyeztető tevékenységekkel, beruházásokkal kapcsolatban az egyes helyi önkormányzatok igen eltérően lépnek fel. Előfordul, hogy a környezetkárosító magatartás ellen tiltakozó lakosok megkereséseire az önkormányzat (a jegyző) sajnálkozva, tehetetlenül tárja szét kezét és – jogszabályi felhatalmazás ellenére is – hatáskörének hiányára hivatkozik. Ennek egyik esetleges oka, hogy az önkormányzatnál dolgozó jogi szakemberek sincsenek mindig tisztában a környezet- és természetvédelmi jogszabályokkal, s azokat figyelmen kívül hagyva engednek teret a környezetkárosító tevékenységnek.

Roszsabb esetben az önkormányzat és szervei részéről informális eszközökkel még támogatják is a beruházót tevékenységének folytatásában, s legfeljebb baráti hangnemben emlékeztetik a környezetvédelmi követelmények létezésére, a kifogást emelő lakosokat pedig – ugyancsak informális módokon, de jóval szigorúbban – figyelmeztetik a község kedvezőtlen gazdasági helyzetére és arra a megtiszteltetésre, melyet az adott létesítmény léte és működése jelent a község számára. Ez utóbbi magatartás eredője általában az a téves elgondolás, mely szerint a környezetvédelmi érdekek érvényesülése ellentétben áll a település gazdasági, társadalmi fejlődésével, miközben hosszú távon ezen érdekek összeegyeztetése jelentené a fenntarthatóság alapját.

Egyes ügyek

Egy Jász-Nagykun-Szolnok megyei községben az áramszolgáltató által szabálytalanul elvégzetett, több száz fa kivágását eredményező „gallyazási” munkálatokkal kapcsolatban az önkormányzat részéről tanúsított passzív magatartás miatt a – jellemzően falusi turizmusra építő – település képe is hatalmas kárt szenvedett, így a környezetben okozott kár mellett még a település gazdasági érdekei is sérültek.

A probléma azonban nem abban gyökerezett, hogy ki végeztette el a munkákat, hanem hogy nem gallyazás történt, a fákat kivágták és megcsonkították a szakszerű legallyazás helyett. Az önkormányzat a felelősségét semmilyen tekintetben nem ismerte el.

A lakosok megkeresésére jogi véleményt, felüyeleti intézkedés iránti kérelmet, büntetőfeljelentést készítettünk. A vonatkozó jogszabályok nem rögzítik egyértelműen az elvégzendő feladatok mértékét, de számunkra egyértelmű volt, hogy a fák visszametszése nem jelentheti azok kivágását vagy olyan mértékű megcsonkítását, amelynek következtében azok megújulása lehetetlenné válik.

Elfogadhatatlan, hogy a fakivágást-gallyazást elvégző vállalkozó mérlegelési jogkörébe tartozzon a mérték meghatározása. Nem bízható a munkát elvégzők belátására (szakmai kompetenciájára), hogy eltávolítja-e a vezetőék biztonsági övezetét elérő ágakat vagy kivágja az egész fát.

Nógrád megyében egy veszélyeshulladék-feldolgozó keseríti meg a község lakosainak életét, s a panaszok az önkormányzatnál süket fülekre találtak. A területileg illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség a közérdekű adatnak minősülő információk kiadásában egészen az iratmásolatok borítékolásáig jutott, a kézbesítésről azonban hónapokra megfeledezett.

Az elsőfokú hatóság intézkedése vagy éppen intézkedésének elmaradása miatt elsősorban a felügyeleti szervek megkeresésére, ennek eredménytelensége esetén ügyészségi intézkedés kezdeményezésére, illetve bírósági eljárás indítására kerül sor. Az érintett ügyben a felügyeleti szervek eljárása azonban egyelőre nem hozott előrelépést.

Feltétlenül megemlíthető pozitív példaként annak az – anyagi javakban ugyancsak nem bővelkedő – Hajdú-Bihar megyei községnek az önkormányzata, mely aktívan fellép természetvédelmi érdekei érvényesítéséért, s ragaszkodik hozzá, hogy a közigazgatási határának közelében megvalósítani tervezett létesítmény (egy hulladék akkumulátor-feldolgozó) a természetvédelem meglévő szintjének minimális csökkenését sem eredményezheti. Az önkormányzat törekvése arra irányul, hogy a térség gazdasági fejlesztései ne szoríthassák háttérbe a természeti értékek megőrzésének szempontjait. Az ügyben a Legfelsőbb Bíróság ítélete egyértelműen kimondta, hogy mindenképpen szükséges vizsgálni és figyelembe kell venni a beruházás megvalósíthatóságának alternatíváit, s jelenleg a környezetvédelmi hatóság előtt megismételt eljárás van folyamatban.

Következtetések

Az ügyekből leszűrt tapasztalatok rávilágítottak arra, hogy az elmaradottabb települések döntéshozói a gazdasági fejlődés előmozdítása érdekében könnyen lemondanak környezetvédelmi igényeik érvényesítéséről, s a lakosság csak később, saját egészségének, életminőségének, természeti környezete állapotának romlása nyomán érzi meg, hogy súlyos mulasztások áldozatává vált.

A környezet- és természetvédelmi előírások figyelmen kívül hagyásával előidézett veszélyekkel szemben való fellépés, a környezeti érdekérvényesítő képesség jellemzően alacsonyabb azok körében, akik egymaguk, egymástól elszigetelten próbálják felvenni a harcot a környezethasználókkal szemben, vagy akiket szerény anyagi lehetőségeik, illetve a hiteles tájékoztatás hiánya zárnak el jogi procedúrák indításától. Gyakran azért kell harcot vívni, hogy a sérelmet szenvedettnek egyáltalán a közérdekű adatokhoz való hozzáférési, illetve az ügyben ügyfélként való részvételi jogát elismerjék.

A környezeti igazságosság elvében benne foglaltatik, hogy mindenkit – társadalmi helyzetre, életkorra, nemre tekintet nélkül – egyenlő esély illet meg környezetvédelmi igényeinek érvényesítésében, s a környezetvédő társadalmi szervezetek fontos szerepet játszanak ebben a jogi lehetőségek ismertetése, beadványok előkészítése, jogi tájékoztatás adása és képviselő ellátása által. A lehetséges jogi megoldások felvázolása közül azokat kell előnyben részesíteni, melyek igénybevétele a lehető legkevesebb költség mellett is jó eredménnyel járhat.

Budapest, 2009. május 31.

dr. Gajdics Ágnes
jogász